

IRODALOM

Dr. Gál Kelemen: „A nemzeti nevelés román fogalmazásban“. Cluj-Kolozsvár. Minerva. 1930. 18. 1.

Az Erdélyi Tudományos Füzetek 24. számaképpen az Erdélyi Múzeum-Egyesület kiadásában jelent meg Dr. Gál Kelemennek, ennek a fáradhatatlan tollú írónknak, a fenti tanulmánya, amely különnyomat az „Erdélyi Múzeum“ 35. évfolyamának 1—3. számából. Dr. Gál Kelemen nemcsak jeles pedagógus, hanem a magyar pedagógiai irodalomnak legbehatóbb ismerője Erdélyben. Számos újságcikkével eddig is igazolta, hogy e mellett élénk figyelemmel kíséri a román pedagógiai mozgalmakat is. Alig volt az új Romániának iskolai téren olyan megmozdulása, amelyet a magyar olvasóközönséggel nyomban ne ismertettünk s szakavatott reflexióival ne kísért volna. A kezünk alatt lévő tanulmánya azt mutatja, hogy most már új államjogi helyzetünk sugallta parancs következtében a román nemzeti nevelés problémájába is mélyen behatolt. Rövid történelmi visszaillesztés után, élénken világít rá arra, hogy a mai román pedagógusok és államférfiak miképpen fogják fel a nemzeti nevelés nagy gondolatát. Jól esik írása nyomán megállapítanunk azt, hogy a türelmetlen, elfogult és sovíniszta pedagógusok és politikusok mellett vannak fennkölt gondolkozású államférfiak, akik az iskolát a politikától megtisztítani akarják s azt olyan melegágnak tekintik, amelynek hivatása, hogy az általános kultúrát minél szabadabban növelje és fejlessze. Az emberiség tökéletesedésében és a józan eszmék végső győzelmében való hit mondatja a tudós szerzővel, hogy eljön az idő, sőt már útban van, amikor „a kisebbségek nemzeti öntudata érintetlen és elidegeníthetetlen kulturkincs lesz, mint a hit és lelkiismeret szabadsága“. Már ez a tanulság is megéri, hogy minél többen olvassák ezt az alapos, a kérdés lényegébe vágó és nagy pedagógiai felkészültséggel írott tanulmányt.

S. Nagy László: „Harc a végeken. Az erdélyi irodalmi küzdelmek hőskorából“. Erdélyi Szemle kiadása. 1930. 61 l.

S. Nagy László az U. I. T. főtítkára ebben a kis könyvében beszámol a magyar irodalomnak az 1919. és 20-as években ama kezdő lépéseiről, melyeket a nagy összeomlás után tett. Megelevenülnek előttünk azok a tapogatózások, kísérletek, amelyekkel az anyatörzsről leszakadt erdélyi irodalom próbálkozott az önállóság útján, hogy új gyökereket hajtson s új alapokat teremtsen. Ezekben a küzdelmekben az író is az „Erdélyi Szemle“ útján tevékeny részt vett. Érdekes és szellemes megjegyzésnk kísérletében vonulnak fel a megelőző kor jól ismert írói mellett azok a fiatalok, akik akkor tették a kezdőlépéseket, de akik azóta már sasszárnyakon járnak a magyar láthatáron. Mint olvasmány szép és kellemes s eltekintve az itt-ott érezhető egocentrikus irányzatától, irodalomtörténeti szempontból is kiváló figyelmet érdemel. Kapható minden könyvkereskedésben vagy az „Erdélyi Szemle“ kiadóhivatalában. Cluj-Kolozsvár, Cal. Victoriei 37. Ára 50 leu.

KÜLÖNFÉLÉK

Vasárnapi iskola. Körmöczi János püspök az „unitárium főconsistorium“-ból 1813. július 17-én az inspektor kurátoroknak kiadott utasításában, miután kötelességükké teszi, hogy a jobb talentumu gyermekek felsőbb iskolai tanulását lehetővé tenni és előmozdítani igyekezzenek, a vasárnapi iskolai tanításról ezeket mondja: „Minthogy az otthon maradandó ifjúság a gyakorlásból kijöven, azon gyöngye tanulásuk könnyen elenyészik, elannyira, hogy némelyek emberkort érvén, még vallásunk principiumait sem tudják s annál fogva ingadozók, vagy vallástalanok, némelyek pedig a vallásról épen balvélekedésük lesznek, innen minthogy egy jó polgárnak formáltatására a keresztényi sz. vallás legalkalmasabb eszköz, hogy vigyázattal legyenek az inspector curatorok arra, hogy *a régi* azon jó rendtartás minden ekléziában megnyitassék és szorosán megtartassék, mely szerént minden esztendőben, mindkét nembeli ifjúság a helybeli parochusok által, a népesebb ekléziákban a mester is segítségül felvételén, a kiadandó utasítás szerént a vallás principiumaiban, istentisztelet módjában és éneklésben szorgalmasan taníttassanak a lelki tanítók responsabilitása alatt minden vasárnapokon Szentgyörgy napjától fogva Szentmihály napjáig reggeli templom után a férfi-, estvéli templom után pedig a leánynembeli ifjúság és ezekkel is Szentmihály nap körül közönséges examenek a templomban tartatván, az inspector curatorok és esperest vagy ezeknek személyesek alternative maguk közt úgy rendezzék, hogy valamelyik mindenik ekléziabeli examenen jelen legyen és erről is a készitendő lajstrom mellett genuine és környüállásos tudósi-ás tétessék a consistoriumnak“.

Szószerinti szövegében közöltük a terjedelmes utasításnak a vasárnapi iskolára vonatkozó részét, mert ez sok, e kérdés körül felmerült félreértést eloszlathat. Nevezetesen eloszlatja azt a téves felfogást, mintha ez az intézmény Angliából lett volna hozzánk áttűtetve. Hiszen még Körmöczi is mint „régii jó rendtartás“-t említi.